

МУЗИКОЗНАВСТВО

УДК 78.071.2 (477) “1920/2007”

Бермес Ірина Лаврентіївна,
доктор мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри методики
музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

**РОМАН КУХАР – СПІВАК І ОРГАНІЗАТОР
МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

У статті зроблено спробу відтворити творчий портрет Романа Кухаря – співака, активного учасника музичного життя української громади в умовах еміграції на основі тих нечисленних матеріалів, які вдалося віднайти. Окремлено репертуар, окремі концертні виступи Р. Кухаря у Галичині, його контакти з українськими митцями західної діаспори. Відображено деякі культурні заходи, в яких брав участь Р. Кухар поза межами материкової України.

Ключові слова: Роман Кухар, співак, тенор, концерт, програма, виступ, діаспора.

Бермес Ирина Лаврентьевна, доктор искусствоведения, доцент, профессор кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования Дрогобычского государственного университета им. Ивана Франко

Роман Кухар – певец и организатор музыкальной жизни украинской диаспоры

В статье сделана попытка воссоздать творческий портрет Романа Кухара – певца, активного участника музыкальной жизни украинского общества в условиях эмиграции на основании тех немногих материалов, которые удалось найти. Определены репертуар, отдельные концертные выступления Р. Кухара в Галичине, его контакты с украинскими мастерами западной диаспоры. Воспроизведены некоторые культурные мероприятия, в каких принимал участие Р. Кухар вне материковой Украины.

Ключевые слова: Роман Кухар, певец, тенор, концерт, программа, выступление, диаспора.

Bermes Iryna, Doctor in Arts Studies, Professor of the Drohobych I. Franko State Pedagogical University's Chair of the Methods of Musical Education and Conducting

Roman Kukhar – a singer and organiser of the Ukrainian diaspora's musical life

Roman Kukhar was 20 when his vocal career began in Lviv where he studied at the conservatoire in O. Bandrivska's class. He performed Ukrainian (M. Lysenko, D. Sichynskyi, O. Nyzhankivskyi) and foreign (C. Weber, F. Schubert, R. Schumann) composers' works, Ukrainian folk songs. He worked as a soloist at Lviv Opera House and at the radio station.

Key words: Roman Kuhar, singer, tenor, concert, programme, performance, diaspora.

В історії української музичної культури (на автохтонних землях і поза їх межами, в діаспорі) є чимало сторінок, які потребують вивчення чи осмислення, передусім у період незалежності Української держави, коли не тільки поживався інтерес до культурної спадщини, а й звільнилися від ідеологічного табу наукові дослідження. Це дало змогу відкрити нові імена, події, артефакти, що розкривають особливості культуротворчого процесу, виконавської практики українських митців у рідному чи чужинному середовищі, на тому чи іншому історичному відтинку тощо.

Одним із представників музичної культури української західної еміграції був Роман Кухар – літературознавець, співак, музичний критик, просвітитель, діяльність якого тривалий час замовчувалася. Натомість митець ніколи не забував, що є українцем. Його ім'я тільки в 90-х рр. ХХ ст. стало предметом наукових зацікавлень.

На жаль, повно висвітлити життєвий і творчий шлях Р. Кухаря, його тріумф на кращих сценах світу не вдасться, передусім через обмаль джерельної бази. Певне світло проливають програми концертів, афіші; матеріали історико-краєзнавчого видання “Надбужанщина”, два томи якого було надруковано 1989 р., та приватного архіву Р. Кухаря. Завдяки цьому, а також спогадам, матеріалам, листам перед нами постає гідний наслідування образ митця. Хоча волею долі Р. Кухар був змушений співати на чужих сценах, завжди і всюди підкреслював свою приналежність до української нації: в приватних розмовах і документах, у пресі та радіопередачах. Окрім вокальної кар'єри, займався дослідженням історії української літератури, історії музики. Саме музикознавчі та мемуарні матеріали пера Р. Кухаря розкривають “секрети” творчих лабораторій відомих композиторів, музикологів, співаків, музикантів-педагогів, етнографів.

Роман Кухар відомий у музичному середовищі української західної діаспори як співак, утім його діяльність у цій виконавській царині чи не найменше вивчена. В історії української культури він більш знаний

як поет, прозаїк, літературознавець, який значну частину своїх творів видав під псевдонімом «Р. Володимир». У 1999 р. в Тернополі вийшла монографія Петра Сороки «Роман Кухар (Р. Володимир): літературний портрет», у якій автор аналізує поетичні, драматичні, прозові, публіцистичні та наукові праці Р. Кухаря, подає бібліографічний список літератури про його белетристичний доробок (40 позицій). Стосовно ж музичних зацікавлень П. Сорока зауважує: «Кар'єра співака (Р. Кухаря – І.Б.) – окрема сторінка в його біографії і потребує зацікавленої розмови. Хочеться вірити, що хтось із ...дослідників напише згодом цікаве ґрунтовне дослідження про цю сферу діяльності Романа Кухаря» [7, 8]. Тому мета статті полягає в окресленні творчого шляху Р. Кухаря – співака.

Роман Кухар (1920–2007) – уродженець Львова, жив і працював у США, в штаті Канзас. Світогляд майбутнього співака формувався під впливом народнопоетичної творчості, захоплення красою рідної природи. З дитячих років відчув потяг до музики.

Навчаючись у Філії Академічної Гімназії у Львові, проявив себе як соліст у гімназійному хорі. Склавши матуру (іспити на атестат зрілості – І. Б.) 1938 р., вступив на філологічний факультет Львівського університету. З 1941 р. майбутній співак навчається у Львівській консерваторії, де його першою вчителькою була Одарка Бандрівська. Про неї Р. Кухар акцентує у своїх спогадах, опублікованих під назвою «Живі в моїй пам'яті» (Ніжин, 1998 р.): «Моя мила вчителька, Одарка Бандрівська, прекрасна інтерпретаторка народних пісень, концертна співачка і піаністка, була душею лекцій співу, повністю брала участь у поступках своїх елевів (учнів – І. Б.), від початку до кінця слідкуванням за їхнім співочим і мистецьким розвитком»* [3, 116].

У мемуарах також згадується про перші сценічні виступи, зокрема виконання відомого тенорового соло у кантаті «Лічу в неволі» Д. Січинського (в нижчеподаній цитаті автором кантати помилково зазначено М. Лисенка – І. Б.): «Після небагатьох місяців лекцій співу в класі пані Бандрівської звернувся до мене диригент університетського мішаного хору, в якому й я, студент української філології, тоді співав, Дем'ян Гандзій, з пропозицією перебрати тенорову сольну партію «Каламутними болотами» в Лисенковій кантаті «Лічу в неволі дні і ночі» до слів Шевченка. Моя вчителька допомогла мені супроводом і професійною порадою опанувати цю першу визовну пробу. Вслід за успішним виконанням тієї та інших сольових партій в репертуарі Гандзієвого «Бандуриста» (чийм послідовником саме наш університетський хор став), почав я частіше виступати в університетській Авлі, в Колегіум

Максимум та на інших сценах, зокрема у програмах Олімпіад і соцзмагань, як і в індивідуальних сольових виступах під час академій і концертів. Раз, у святі роковини Шевченка, проспівав я Лисенкове «Мені однаково», отримавши в нагороду за своє виконання призначення декана Василя Сімовича, чого ніколи не забути. – «Добре, мій юний приятелю, так і годиться високо нести прапор нашої музики. Знайте, що цей солоспів був показовим числом славного Модеста Менцинського, беріть собі його за зразок». Слова... неабияк підтримували мене в дальших музичних студіях» [3, 116–117].

Під час навчання на філологічному факультеті Львівського університету Р. Кухар, залюблений у спів, увесь свій вільний час присвячував заняттям із вокалу. Знаючи про це захоплення, О. Бандрівська намагалася переконати свого учня, щоби він все-таки обрав шлях співака. Вона наголошувала: «Філологів у нас багато, а добрих співаків мало. Думаю про вишколених, з оперними спроможностями. Тенор – взагалі рідкісний голос, а ваш належить до великих голосів, що багато обіцяють. Звичайно, при наполегливій праці, міцній волі та здоровому способові життя – відкривала мені нові, доти не усвідомлювані, перспективи сяйних можливостей майбуття моя улюблена вчителька. А воно, в музичному, розспіваному світі, здавалось куди світлішим від безбарвних стандартів підсоветського буття» [3, 117]. Все ж майбутній літературознавець більше уваги приділяв заняттям в університеті, хоча й продовжував у вечірній час займатися академічним співом, вивчати музично-теоретичні дисципліни в консерваторії.

Успіхам в опануванні азів вокального мистецтва неабияк сприяли шанобливі та доброзичливі стосунки, які склалися між педагогом і студентом. На цьому наголошує Р. Кухар: «З Одаркою Бандрівською завелись і найкращі особисті взаємини: в її класі панував теплий, приязний настрій, збагачувала взаємна співучість у вправах і проспівах з моїми вокальними партнерами – Стефанією Крацило, Прокоповичевими доньками, Марійкою Дроздовською, Савчином, Самокішином, Духничем, причому всіх нас супроводила при фортепіані наша вчителька, що була водночас і прекрасною піаністкою. Відчувалось постійне дбання її за нас, опіку в підготовці до сольних виступів, провід у поставі оперних картин, наприклад з Веберового «Фрайшца» в німецькій мові, в такій обсаді: Агата – Крацило, Макс – я, Енхен – Дроздовська» [3, 118].

У 1942 р. Р. Кухар уже працює як співак на Львівському радіо, виступає з програмою, що складається виключно з українських народних пісень. Дебютує на сцені оперного театру, бере активну участь в Українському мистецькому клубі в академічних вечорах, які влаштовувалися Львівською консерваторією. Про це він згадує у листі до Івана Лисенка: «З 1941 року поступив... (...) до оперного театру, теж до хору з солівками у Львівській радіостанції» [6, 205].

У роки війни, будучи пересліданим органами НКВС, Р. Кухар опиняється в Австрії, тут продовжує вивчати музику у Віденській консерваторії (1943–1945) під керівництвом проф. Елемера фон Йон. У Відні зустрічається з багатьма українськими митцями, стає одним із найактивніших учасників «Віденської Січі», а згодом, у 1994 р. видає монографію, в якій всеохоплююче відтворює історію цього об'єднання, що згуртувало під своїм крилом українську студентську молодь.

У книзі “Віденська Січ” Р. Кухар подає інформацію про перебування в столиці Австрії митців, які волею обставин опинилися тут у складний воєнний час. Це Борис Кудрик, “професор музики, що komponував (навіть у бункрах під час бомбардувань у летунських налетах), виконував музичну програму, супроводив при фортепіані вокалістів і містив у наших пресових органах звіти з музичних концертів” [2, 109]; Андрій Гнатишин, композитор, диригент хорів Січі й церкви св. Варвари; професор Мирон Федорів (на той час студент музикології у Віденській консерваторії), історик і композитор церковної музики, диригент хору св. Варвари також, як і А. Гнатишин; Богдан Весоловський (популярний “Бонді”), піаніст, композитор і виконавець легкого музичного жанру; Кирило Цепенда, Роман Новосад (принагідний звітодавець), Юрій Мохнацький (голова “Січі” в 1943 р., студент Торговельної Академії) – це одні серед диригентів “Січі” і студентів музикології. Представниками української музичної культури, які працювали на той час у Відні, були Лев Туркевич, колишній диригент січового хору, а згодом музичний керівник Львівського Оперного театру та класичний філолог, колишній студентський діяч, диригент студентського хору “Бандурист” і хору Львівського Університету ім. Івана Франка, Дем’ян Гандзій, постійний звітодавець із громадської й музичної діяльності українського Відня у “Краківських Вістях”. Співпрацівниками “Січі” були і відомі співаки-солісти, а зокрема це Ольга Сушко, Степанія Крацило, Ія Мацюк (сопрано), Олександр Ройко, Мирослав Старицький, Любомир Мацюк, Іван Задорожний, Роман Кухар, Едвард Камінський, Тусько Кліш (тенори), Лев Рейнарович, Василь Матіяш, Володимир Бондар, Василь Саковський, Юрій Мохнацький, Степан Нестер, Іван Рудацький, Богдан Кушнір (баритон) та Іван Савка (тоді вже член Державної опери) й Володимир Баранський (бас-баритон)” [2, 110].

Серед українців-інструменталістів, які працювали у Відні, Р. Кухар відзначив “Тараса Микишу, Бориса Максимовича, Северина Сапруна, Дарію Баранович, Калину Чічка-Андрієнко, Наталку Ляхович, Соню Лиськевич-Наконечну (фортепіано), Аристиду Вірста (...), Володимира Чижика, Романа Рудацького, Петра Пруса (скрипалі), Мирона Дуду (челіст) та інші” [2].

З ініціативи “Січі” у співпраці з громадськими установами впродовж 1944–1945 рр. відбувались періодично Академічні вечори, концерти, театральні вистави й виставки, різного роду культурно-мистецькі заходи: “Отож із почину “Січі”, або ж її індивідуальних членів, пройшли ось які музичні імпрези, відзначені в січових архівах, що їх приводимо в більш-менш хронологічному порядку:

“Весною 1944 р. відбувся у Відні великий хоровий конкурс міжнародних студентських організацій, в якому хор “Січі” під керівництвом К. Цепенди зайняв перше місце, проспівавши свої пописові точки – виконані з глибокою емоцією “Огні горять” Ісидора Воробкевича й маршову, бравурну пісню “Слава героям”. Це був один з виступів у рамках імпрези “Пісні народів”.

У складі “Січі” виступили солісти-співаки Ольга Сушко, мецо-сопрано (в’язанка народних пісень Лисенкового складу) й фортепіановий супровід чоловічим солістам, Роман Кухар, тенор (“Гетьмани” й арія Микули з “Різдвяної ночі” Лисенка, “Як буря у лісі дуби нагинає...”), Василь Саковський, баритон (“Ой Дніпре, мій Дніпре”), керівник програми Кирило Цепенда й конферансьє Юрій Рибак. Дивізійний хор проспівав низку пісень і закінчив концерт популярною піснею “Закувала та сива зозуля” Петра Ніщинського, з його музичної картини “Вечорниці” [2, 110–111].

Крім вищезгаданих імпрез, у яких брав участь Р. Кухар, відбувалися й інші, зокрема постановки українських опер, вшанування ювілею І. Котляревського, концерти з вокальних творів М. Лисенка, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Й. Брамса та ін. Так, товариство “Січ”, разом із музичними колами Відня, провели “проби” постановки опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, відтак відбулася її прем’єра. “Учасниками цього музичного здобутку “Січі” були: Андрій Гнатишин, музичний керівник, січовий хор і солісти Ольга Сушко (Одарка), Володимир Баранський (Карась), п. Ярка (Оксана), Олександр Ройко (Андрій), Василь Матіяш, Василь Саковський, поперемінно у двох виставах (в ролі Султана)” [2, 111].

Восени було влаштовано низку концертних заходів, організованих із ініціативи членів “Січі” та віденської громади. Серед них і концерт із вокальних творів австрійських і німецьких композиторів, зокрема Ф. Шуберта, Р. Шумана, Й. Брамса та Г. Вольфа, “з участю січовиків Соні Лиськевич (фортепіано), Івана Задорожного, Романа Кухаря (тенорів), Степана Нестера” [2, 111], що відбувся у Віденській консерваторії.

Узимку 1944 р. члени “Січі” підготували концерт, присвячений 175-річчю від дня народження І. Котляревського. Головною подією імпрези була постановка п’єси “Наталка Полтавка” у музичній редакції М. Лисенка, до якої в найбільшій мірі долучилися Борис Кудрик (фортепіано), Анна Прокопович-Лопатинська (сопрано), Роман Кухар (тенор) і Роман Левицький (баритон-бандурист). “На цей концерт Борис Кудрик складав арії, дуети, аранжував квартети з “Наталки Полтавки” [2].

Українські вокалісти провадили систематичну концертну діяльність у Відні. Так, “...Роман Кухар виконував упродовж 1944–1945 рр. солівки в супроводі органів і тенорові партії в ораторіях “Реквієм” Моцарта, “Rosa Mystica” комп. Кляфського, та в Богослужбах Баха, Гайдна, Бетховена, в рамках концертних програм хорово-оркестральної Капелі під керівництвом проф. Томашека у старинному віденському храмі, Altlerchenfelder-kirche” [2, 111–112].

Тож “музичний клімат” української діаспори у Відні творили композитори та виконавці (солісти та мистецькі колективи). Про їхню успішну діяльність йдеться в численних публікаціях. Так, у нью-йоркському часописі “Національна трибуна” (1999, від 18 липня), у статті “Від естрадних виступів до оперної ініціативи в таборах переміщених осіб: музична діяльність у таборах Ді-Пі у повоєнній Німеччині, 1945–1946 рр.” йдеться

про перші післявоєнні виступи Р. Кухаря не тільки як соліста, а й учасника різних виконавських колективів: “Після закінчення Другої світової війни в переселенчому таборі в Наймаркті, Баварія, зав’язався влітку 1945 р. концертний ансамбль чоловічого хору та вокальних солістів під музичним керівництвом колишнього диригента Дрогобицького Оперного театру проф. Богдана П’юрка (насправді Б. П’юрко був корепетитором Київського Оперного театру, а в Дрогобичі – диригентом “Дрогобицького Бояна” та Підкарпатського театру – І. Б.) і колишнього диригента “Сурми” Омеляна Плешкевича; завданням ансамблю було давати концерти в таборах переміщених осіб західних окупаційних зон Німеччини, як і для з’єднань американської армії, в цілях популяризації української культури” [1, 4].

Хор під керівництвом О. Плешкевича виконував виключно твори українських композиторів, а саме М. Вербицького – “Заповіт”, І. Воробкевича – “Огні горять”, В. Матюка – “Крилець, крилець”, П. Нішинського – “Закувала та сива зозуля”, М. Лисенка – “Гей, не дивуйтесь”, М. Леонтовича – “Щедрик”, “Дударик”, О. Нижанківського – “Гуляли”, “Золоті зорі” та українські народні пісні. Вокальну сольну програму з пісень і арій українських та західноєвропейських композиторів (“Гетьмани” М. Лисенка, “Черемоше, брате милий” С. Людкевича, тенорова арія з “Тоски” Дж. Пуччіні, італійські пісні – “О, Соля міо”, “Мамміната”) виконував Р. Кухар (фортепіанний супровід Б. П’юрка).

Післявоєнний советський терор у західних окупаційних зонах Німеччини, що пов’язувався з примусовим вивозом українців до СРСР, спонукав групу студентів із Відня переїхати до Мюнхена. В цьому місті мешкали з родинами галичанин Омелян Урбанський – актор, адміністратор українських мандрівних театрів І. Когутяка, П. Карабіневича, М. Комаровського, П. Городничого, Я. Стадника, Василь Федорович – режисер народних театрів Полтавщини і Валентина Пашенко – диригент Дніпропетровського оперного театру. Спільно з вокальними силами – Юлією Урбанською (сопрано), Романом Кухарем (тенор), Левом Рейнарівичем (баритон), Остапом (Діонісом) Пицком (водевільний артист), танцювальною групою та невеликим хором було організовано мобільний концертний колектив, який до осені 1945 р. обслуговував частини американської армії в нижній Баварії. Для української публіки, яка там проживала, театральна група О. Урбанського здійснювала постановки народних оперет, напр., “Бувальщина”, “Наталка Полтавка” та ін.

У кінці 1945 р. більшість членів театру О. Урбанського перейшло до табору Ді-Пі в Карльсфельді, біля Мюнхена. Оперний сезон табірної театру відкрився безсмертною “Наталкою Полтавкою” М. Лисенка, постановку якої здійснив харків’янин, оперний співак В. Хмара-Ходський, під музичним керівництвом Богдана П’юрка та Валентини Пашенко. Ролі виконували: Наталка – І. Туркевич-Мартинець, Петро – Р. Кухар, Микола – Л. Рейнарівич, Виборний – В. Хмара-Ходський, Возний – В. Федорович, Терпилиха – П. Тимченко. Відтак було поставлено “Запорожця за Дунаєм” С. Гулака-Артемівського.

У середині 1946 р. почали відкриватися повоєнні університети в Німеччині, куди на навчання від’їжджали українці з таборів Ді-Пі, зокрема й Р. Кухар. 1946 р. він закінчив у Гайдельбергу студії модерних мов, що дало йому змогу, після виїзду до США, вступити на навчання до Колорадського університету. 5 травня 1952 р. Р. Кухар відзначив окремим концертом завершення своїх студій. До програми ввійшли твори зарубіжних (Г. Гендель, Дж. Перголезі, Дж. Джордані, Дж. Верді, Л. Бетховен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Р. Штраус) і українських композиторів (В. Матюк “Веснівка”, Д. Січинський “Із сліз моїх”, Я. Лопатинський “Цвіти, васильку”). Про цей відтинок згадує Ю. Мовчан: “Для багатьох з нас, які опинились на американській землі, було великою несподіванкою довідатися, що д-р Кухар є... талановитим оперним співаком” [5, 2]. 6 грудня 1952 р., в Денвері (штат Колорадо), відбувся концерт Р. Кухаря, до програми якого ввійшли “твори Кудрика, Пуччіні, Бетховена, Бізе, Січинського та інших” [5].

Критик В. Леник у статті “Новий здобуток для українського мистецтва: Шлях співака Романа Кухаря”, вміщеній в “Українському самостійнику” від 25 травня 1952 р., резюмував: “Треба ствердити, що Роман Кухар є добрим українським патріотом, і так, як він з успіхом пропагував українську пісню та культуру у Відні, Нойгаммері, Мюнхені, Абзбурзі, Гайдельбергу, Макгайні, Карльсруе, Франкфурті, Амберзі, Бремені та інших містах Німеччини, так і на новому континенті його успіхи будуть великі” [4, 3].

До програм, які влаштовували українські артисти, входило чимало концертних номерів, які “презентував” Р. Кухар. Більше того, вокаліст організував особні концерти. Так, 9 квітня 1953 р. в “Християнському Голосі” (Мюнхен) проф. Ю. Лінгевський повідомляв про виступ співака в Німеччині. “З рамени Німецько-Українського Товариства відбувся 28 березня ц.р. в залі Ньюменгаузу концерт молодого українського співака Романа Кухаря. Концертант доволі відомий нашому громадянству зі свого кількالكітного побуту в Мюнхені в перших післявоєнних роках. ...Після війни Р. Кухар перебуває у Мюнхені, студіює спів у Ореста Руснака, концертує у Гайдельберзі, Карльсруге, Франкфурті, Мангаймі, Бремені. ...Наприкінці 1950 р. Р. Кухар виїхав до Америки, в 1952 р. студіював спів у Колорадському університеті в проф. Грант і дістав диплом вчителя музики. Тепер молодий співак приїхав до Європи і, крім Мюнхену, плянує дати ще концерт у Парижі та вертає назад до Америки” [9, 3]. Співак представив слухачам сольні номери з ораторій німецьких композиторів, а саме: “Христос на Оливній горі” Айблінгера, “Stabat Mater” Віммера та ін. Ю. Мовчан указує, що на цьому концерті Р. Кухар виконав “ряд пісень, в тому числі таких композиторів як Моцарт, Бетховен, Лятошинський, Лисенко, Шуман та інші” [5, 2].

До репертуару Р. Кухаря ввійшли також композиції М. Лисенка, С. Людкевича, Б. Кудрика та ін. Деякі виступи співака отримали вичерпні відзиви у пресі. Так, із низки репрезентованих творів Б. Кудрика “перше місце посідає релігійний твір “Господь – твердиня моя”, де при виконанні хотілося почути більше релігійного

натхнення, релігійної екстази, більше переконливого звучання... Романс “У вечірню годину”, який оповитий прозорими мотивами лірики, потребує лагідних тонів, теплої колористичної передачі романтичних почуттів. У творі “О, слово рідне” на слова Олеса бажано було б яскравіше змалювати силу українського слова в таких епітетах, як “орел скутий”, що чергується з повними краси описами мальовничого українського краєвиду та кінцевим закликком “Осяй мій край”, який при детальнішому опрацюванні набув би значно більшого звучання і впливу на слухачів”, – акцентував Ю. Лінгевський [9, 3]. Піднесено виконував Р. Кухар твір “Черемоше, брате мій” С. Людкевича на концерті в Парижі. Виразність, проникливість інтерпретації відзначали рецензенти. Солоспіви Людкевича “О вербо, вербо кучерява” і “Спи, дитинко моя” Р. Кухар проспівав оригінально, з підкресленою ніжністю. На завершення першої частини концерту прозвучали “Ох, я нещасний” Б. Кудрика, “Сонце низенько” М. Лисенка та “Молитва” з “Запорожця за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського.

Другий відділ програми складався з творів німецьких композиторів, які співак виконував мовою оригіналу і які, “треба визнати, вдалися йому краще, як українські. В нижніх приємних тонах виконував він “Аделаїду” Бетховена. Характеристична замріяність характеризує “В морі” Шуберта, тоді як романс “Ти, як квітка” Шумана визначає прозора мелодійність. Арії з опер “Чарівна флейта” Моцарта і “Марта” Флотова відзначились вдумливістю і старанністю інтерпретатора. На додаток співак виконав пісню “У вінку”, автором якої був його акомпаніатор на концерті Франц Віммер, баварський композитор і диригент хору, відомий із своїх виступів на мюнхенському радіо. На завершення концерту Роман Кухар виконав пісню “Трембіта” Нижанківського німецькою мовою” [8, 4]. До програми концертів Р. Кухаря в Франції ввійшли такі твори: “Аве Марія” Й. Баха-Ш. Гуно, “Ляро” Г. Генделя, “На морі” Ф. Шуберта; арії з опер: “Сіциліяна” з опери “Кавалерія рустікана” П. Масканьї, “Замерхтіли зорі” з опери “Тоска” Дж. Пуччіні, арія про квітку з опери “Кармен” Ж. Бізе і пісня Андрія з опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського; а також українські пісні: “Часом у вечірню годину” (Б. Кудрик), “Сниться мені” (Н. Нижанківський), “Так часто сниться” (О. Бобикевич); і додатково – арія з опери Дж. Пуччіні. Ф. Балицький вирізняє такі прикмети індивідуального виконавського стилю співака: “Незвичайно чиста дикція і легкість, з якою п. Кухар передає так найвищі, як і найнижчі ноти, його досить сильний, дуже дзвінкий та милозвучний голос, як також його природна і разом глибоко шляхетна поведінка переконують слухача, що перед ним стоїть мистець з Божою ласки і з великою майбутністю” [8, 4]. Р. Кухар брав активну участь у музичному житті української громади Америки. Подаємо афішу одного з шевченківських концертів у Брукліні, що відбувся 30 березня 1958 р.:

**“УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА ПАРАФІЯ СВ. О. МИКОЛАЯ
і
ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ
ПІВДЕННОГО БРУКЛИНА**

~ влаштовують ~

**У НЕДІЛЮ, 30 БЕРЕЗНЯ (MARCH 30) 1958 P.
О ГОД. 5 ПОПОЛУДНІ
В ПАРАФІЯЛЬНІЙ ЗАЛІ, 258 19-та ВУЛ. В БРУКЛІНІ**

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ

У виконанні програми свята візьмуть участь:
ПРОМОВЦІ: Впр. о. Ол. Стеранка, ред. В. Душник
СОЛІСТИ: п. Р. Форостина – фортеп'яні; п. Р. Кухар – спів;
ЦЕРКОВНИЙ ХОР під управою п. О. Улицького;
ДІТИ ВЕЧІРНЬОЇ ПАРАФІЯЛЬНОЇ ШКОЛИ під проводом п. С. Лев.
На свято запрошене українське громадянство Брукліна й околиці.
Приходімо всі й віддаймо честь нашому незабутньому генієві.

КОМІТЕТ СВЯТА

You are cordially invited to attend a

**C O N C E R T
IN HONOR OF TARAS SHEVCHENKO**

Sponsored by
UKRAINIAN PARISH AND NATIONAL SOCIETIES OF
SOUTH BROOKLYN, N. Y.
to be held

**SUNDAY, MARCH 30, 1958 at 5 P. M.
at ST. NICHOLAS PAROCHIAL HALL, 258 19th St., BROOKLYN, N. Y.”**

Р. Кухар чудово володів голосом, розумів значущість його виражальних можливостей, за допомогою яких можна передати міради почуттєвих відтінків. Він сприймав вокальне виконавство як художньо-творчий процес, у якому важливого значення надається не тільки природним даним, досконалому володінню елементами вокальної техніки, а й внутрішній емоційній настроєності співака. Мистецтво виконавця зводилося до вираження голосом синтезу музично-інтонаційного та поетичного змісту твору за допомогою відповідного тембрального забарвлення і технічних прийомів для досягнення художньої виразності виконання та переконливої інтерпретації. Більше того, виконуючи арії з опер, Р. Кухар не обмежувався тільки високою вокальною технікою (досконалим звукоутворенням, звуковеденням, строем, ансамблем тощо), а майстерно доповнював його переконливою мімікою та жестом, акторською вправністю, багатого творчого уявою. Співак пропагував українську і західноєвропейську вокальну та оперну літературу, вкладав у спів частинку своєї душі, сповненої українського вислову – ширістю, емоційністю, проникливістю, багатством тембральної палітри, широкою “гамою” динамічних градацій. Здобувши професійну вокальну освіту, Р. Кухар демонстрував глибоку внутрішню гармонійність особистісних і національних основ творчої самореалізації в інонаціональному середовищі. Природна піднесеність виконання і пасіонарна відданість обраній вокальній стежі зумовили специфіку його власної виконавської манери, пов’язаної з іманентними ментальними рисами українців. На тлі розмаїтої плеяди співаків другої половини ХХ ст. Р. Кухар вирізнявся такими прикметами індивідуального виконавського стилю: досконалою вокальною технікою, прегарною кантиленою, чіткою дикцією, виразним фразуванням, що в поєднанні сприяли творенню переконливого художнього образу твору. Як співак свідомо плекав свою національну ідентичність, докладаючи багато зусиль для пропаганди української вокальної літератури (оригінальної та народної пісні в авторському опрацюванні), поживляючи інтерес до культури рідного народу. Як представник української західної діаспори, що інтегрувався в музичне життя країни поселення, Р. Кухар так само успішно популяризував взірці західноєвропейської музики на провідних концертних сценах, залишаючись при цьому виразником української вокальної традиції.

Література

1. Кухар Р. Від естрадних виступів до оперної ініціативи в таборах переміщених осіб: Музична діяльність у таборах Ді Пі у повосенній Німеччині, 1945–1946 рр. / Р. Кухар // Національна трибуна (Нью-Йорк). – 1999. – № 29. – 18 липня. – С.4.
2. Кухар Р. Віденська “Січ”: Історія Українського Академічного Товариства “Січ” у Відні (1868–1947) / Р. Кухар. – К.: УКСП “Кобза”, 1994. – 187 с.
3. Кухар Р. Живі в моїй пам’яті: Книга есеїв / Р. Кухар. – Ніжин, 1998. – 319 с.
4. Лев [Володимир Ленік] Новий здобуток для українського мистецтва: Шлях співака Романа Кухара / В. Ленік // Український Самостійник. – 1952. – 25 травня. – С.3.
5. Мовчан Ю. 75-річчя д-ра Р. Кухара та його нова книжка / Ю. Мовчан // Свобода. – 1995. – 31 січня. – Ч. 19. – С. 2.
6. Савич В. Життєві й мистецькі обрії Романа Кухаря (Р. Володимира) / В. Савич // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомилинського. Серія: Філологічні науки (літературознавство). – 2013. – Вип. 4. 12 (96). – С. 204–209.
7. Сорока П. Роман Кухар (Р. Володимир): Літературний портрет / П. Сорока. – Тернопіль: Тайп, 1999. – 206 с.
8. Ф. Б. [проф. Федір Балицький] Р. Кухар в Європі / Ф. Балицький // Українець–Час (Париж). – 1953. – 5 липня. – С.4.
9. Ю. Л. [проф. Юліан Лінгевський] Гостинний виступ Романа Кухара / Ю. Лінгевський // Християнський Голос (Мюнхен). – 1953. – 19 квітня. – С.3.

References

1. Kukhar R. Vid estradnykh vystupiv do opernoyi initsiyatyvy v taborakh peremishchenykh osib: Muzychna diyalnist u taborah Di Pi u povoyenniy Nimechyni, 1945–1946 / R. Kukhar // Natsionalna trybuna (New York). – 1999. – № 29. – 18 lypnya. – S. 4.
2. Kukhar R. “Videnska Sich”: Istoriya Ukrayinskogo Akademichnogo Tovarystva “Sich” u Vidni (1868–1947) / R. Kukhar. – K.: UKSP “Kobza”, 1994. – 187 s.
3. Kukhar R. Zhyvi v moyiy pamyati: Knyha eseyiv / R. Kukhar. – Nizhyn, 1998. – 319 s.
4. Lev [Volodymyr Lenyk] Novyi zdobutok dlya ukrayinskogo mystetstva: shlyakh spivaka Romana Kukharya / V. Lenyk // Ukrayinskyi Samostiynyk. – 1952. – 25 travnya. – S. 3.
5. Movchan Yu. 75-rychya d-ra R. Kukhara ta yogo nova knyzhka / Yu. Movchan // Svoboda. – 1995. – 31 sichnya. – Ch. 19. – S. 2.
6. Savych V. Zhyttyevi i mystetski obriyi Romana Kukhara (R. Volodymyra) / V. Savych // Naukovyi Visnyk Mykolayivskogo derzhavnogo universytetu im. V. O. Sukhomlynskogo. Seriya: Philologichni nauky (literaturoznavstvo). – 2013. – Vyp. 4. 12 (96). – S. 204–209.
7. Soroka P. Roman Kukhar (R. Volodymyr): Literaturnyi portret / P. Soroka. – Ternopil: Taip, 1999. – 206 s.
8. F. B. [prof. Fedir Balytskyi] R. Kukhar v Yevropi / F. Balytskyi // Ukrainets-Chas (Paryzh). – 1953. – 5 lypnya. – S. 4.
9. Yu. L. [prof. Yulian Lingeviskyi] Hostynnyi vystup Romana Kukhara / Yu. Lingeviskyi // Khrystyianskyi Holos (Myunkhen). – 1953. – 19 kvytnya. – S. 3.

Примітки

* Правопис першотвору збережено.